

III.A EEN VERRASSING IN EEN KNIKKERGAL

Peter Boer, Bergen, 2008

De heer Hans Bijl liep op 17 sep 2007 langs een ruderaal akkerrand in Greve di Chianti, Toscane, Italië. Aan een eikenboom *Quercus cerris* zag hij knikkerballen hangen. De soort was hem onbekend.

Zoals een nieuwsgierige entomoloog dat doet, plukte hij er een gal af. Thuis zou opgezocht worden welke galwesp de veroorzaker van de gal was geweest. Eenmaal in de hand, kwam er een regiment miertjes uit de opening naar buiten, met larfjes in hun kaken. De gal werd op de grond gelegd en een andere geplukt, in de hoop dat deze zonder bewoners zou zijn. Thuis gekomen bleken er in het afsluitbare plasticzakje twee miertjes te kruipen. Deze gal was dus ook bewoond. Hij gaf de gal aan Marten Zijlstra, die deze weer naar mij doorstuurde.

De gal bleek een twee keer zo grote uitvoering van onze Nederlandse knikkergal. Willem Ellis vertelde mij dat het hier gaat om de soort *Andricus gallaetinctoriae*.

De gal deed ik in een bakje dat ik afsloot met plastic. Zo af en toe kwam er een dwergslankmiertje te voorschijn. Begin november verschenen er 's middags twee mannetjes. De volgende dagen ook gevleugelde wijfjes, die aan het eind van de middag weer in de gal terugkropen. De mannetjes leken helemaal niet op mannetjes van dwergslankmieren. Dus besloot ik de gal door te zagen om eens goed uit te zoeken wat er allemaal in de gal huisde. (afb. III.1, p. 10)

Tot mijn verrassing bleken er twee soorten mieren in te zitten: de boomslankmier *T. affinis* en de dwerggroefslankmier *Myrmoxenus ravouxi*.

In de periode van 17 september tot 31 januari, toen de laatste boomslankmier de gal verliet, hadden de miertjes niet te eten gehad. Je zou verwachten dat ze in hongersituaties de larven of de mannetjes zouden opofferen, maar daar vond ik geen aanwijzingen voor. Wel ontdekte ik op 6 november een tiental vooral onthoofde *T. affinis*-werkster-skeletjes, die deels opgegeten waren, maar ook twee *M. ravouxi*-werkster-skeletjes die het zelfde lot hadden ondergaan.

Ik heb eens geteld hoeveel miertjes in de gal leefden:

<i>Temnothorax affinis</i> :	308 werksters
<i>Myrmoxenus ravouxi</i> :	71 werksters
	6 gevleugelde wijfjes
	1 ongeveugeld wijfje (koningin)
	5 mannetjes
	en nog meer dan 70 larven.

Hierbij dient dan nog te worden aangetekend dat tussen de datum dat de gal werd opgeraapt en het moment dat ik de gal in mijn bezit kreeg, er vast miertjes zijn weggelopen. Het werkelijke aantal zal zeker hoger zijn geweest.

Seifert (2007) weet te melden dat gemiddeld zo'n 19 % van zo'n mierenpopulatie bestaat uit de parasiet (de dwerggroefslankmier). In ons geval was dat precies zo!

Qua levenswijze zijn deze dwerggroefslankmieren te vergelijken met de amazonemieren *Polyerges rufescens*.

Dat wil zeggen dat nesten van dwergslankmieren door hen worden overvallen, waarna de larven worden geroofd, naar het eigen nest worden gebracht, daar worden verzorgd tot dat ze volgroeid zijn, waarna ze veroordeeld zijn tot slavenarbeid.

Toen de heer Bijl zijn eerste gal plukte en zag dat er een regiment miertjes met larven in hun bek uit te voorschijn kwam, verstoorde hij juist zo'n rooftocht: de dwergroofslankmieren hadden zojuist een boomslankmiernest overvallen, waarschijnlijk vele werksters gedood en de larven opgepakt, waarmee ze net naar buiten kwamen.

Met dank aan Hans Bijl voor de gal met de miertjes en aanvullende informatie, Marten Zijlstra die mij de gal toezond en Willem Ellis die de gal determineerde.